

Kapitola dosti nejistá:

GODOT NENÍ NEZBYTNÝ

Vakuum známe z fyziky jako stav, kdy určitý prostor neobsahuje žádné bytí i jen části částíček hmoty, obzvláště pak plynné. Ve středoškolské výuce se používá k označování obsahu studentských mozkoven při zkoušení, jinak po nejvíce k navození představy o mezihvězdných prostorách vesmíru. V pozemské praxi se vakuum demonstruje na přístroji zvaném vývěva, jehož klasická definice ze Žákovy pohádky o Posledovi zní: „*Vývěva je, když se tam dá myš, tak chci pne.*“ Nesporně osvěžující žertovně podání, i mně se líbilo. Až do chvíle, kdy jsem si mimoděk začal připadat jako ta myš.

Ocitl jsem se totiž ve vakuu. Zatímco můj odchod z vojska do civilu proběhl hladce, nebylo kam hlásit příchod: příslušná místa v pražském ředitelství Rozhlasu brněnský požadavek na další redaktorské místo nepřijala. Mohl jsem samozřejmě dál s literární redakcí externě pracovat, ale dostal jsem se do pozoruhodné situace: ve státě, kde zaměstnání každého práceschopného jedince bylo povinné, jsem tu najednou stál jako možná jediný nezaměstnaný. To tehdy dost dobře nebylo přijatelné, podobné existence byly v nebezpečí, že je kdykoliv může státní moc dát sebrat pro příživnictví. Vlastně mě živila žena, tehdy kreslička v Hutním projektu. Ta to ovšem brala na lehkou váhu a ubezpečovala mě, že aspoň neztloustneme. Po jediném chabém pokusu najít místo jako chemik (nebyl jsem přijat ani na zkoušku, někdo z vedení mě znal podle jména a došel k názoru, že „chemik, který dělá srandu do rádia, není dost seriózní pro práci v laboratoři“) jsem trochu ztratil pevnost v kramflekách. Rozřešil to Tom Pantůček. Byl jsem od roku 1952 veden a zastupován Ochranným svazem autorským jako textař, a tak jsme navštívili kancelář Svazu skladatelů, kde mi tehdejší tajemník Gustav Křivinka stvrdil do občanského průkazu, že jsem *hudební spisovatel*.

Toto pozoruhodné spojení dvou svrchovaných uměleckých oblastí platí dodnes a textaře vědomě vyděluje z literatury: při čtení i poslechu mnoha a mnoha jejich produktů bývá velmi zřejmé, proč se tak stalo. Věru často to nebyvají perly ani co do jazyka, ani obsahově, o poezii nemluvě. Je samozřejmě krásné, je-li text vnitřně i bez muziky jako poezie, ale u zpívaného textu je vždy rozhodující právě jeho zpívatelnost, kvůli níž se většinou leccos promíne. O těchto věcech jsem měl kdysi dosti živý spor s Oldřichem Mikuláškem, který jednoznačně zastával názor, že každá **dobrá** báseň je automaticky písni. Stanovisko správné spíše v době, kdy se po češtině chtělo, aby se poddala zákonům hudby, což vedlo k mnoha svízelným, nejen v opeře, ale i v písňové oblasti, ba i v operetě: tak vznikala *laskááá, sööörce*, a už jestřab divý atd., in infinitum. (Příklad nejstrašnější: *Smöööört...*) Dnešní čeština se nespokojí je-

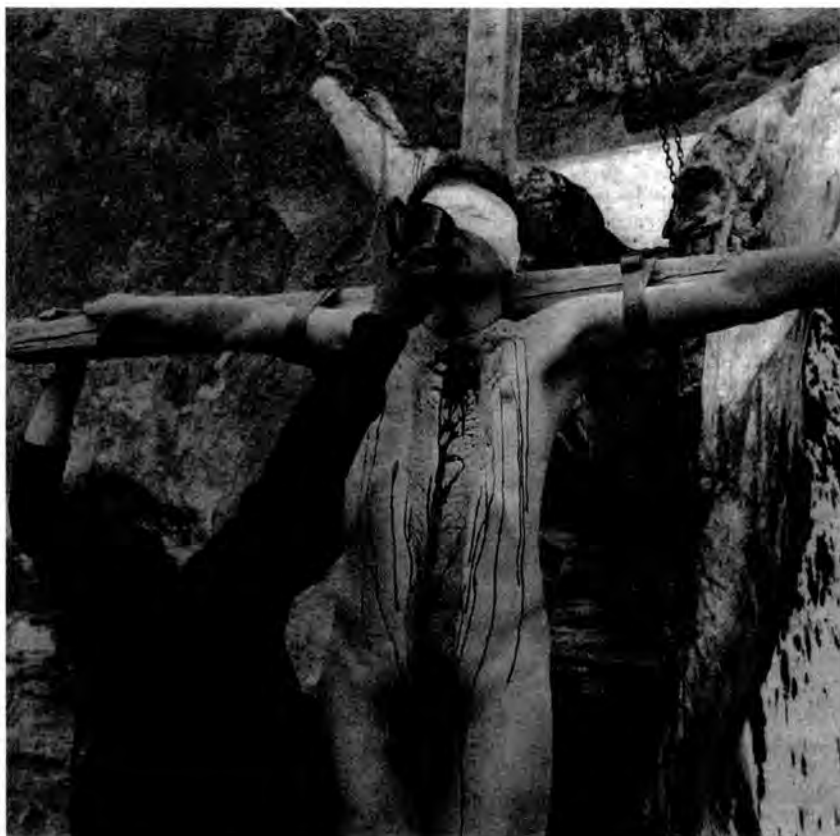
nom se správně položeným přízvukem, chce mít i délky a slabiky krátké na správných místech, nehledě na požadavek současnosti a úrovně jazyka. Dnes už se víceméně *nezří, neplane zoře*, nepěje se: *Ha, totě on, jenž mým osudem býti mjééé!* – Vyšlo najevo, že jazyk není v tomto směru mírou věcí, leč právě naopak: slouží jim a jeho přiměřeností je dána věrohodnost jeho i celku. Tato zásada se prosazovala tím častěji, čím více let mělo ono nové dvacáté století. Snad nechybím, když prozradím, že za dobrého, češtinu cítícího písničkáře pokládám už Karla Hašlera, jehož texty jsou zpívatelné dodnes. Roky mezi oběma válkami byly plodné právě i v tomto směru. Pěkrásné texty psal Vítězslav Nezval a sám si k nim někdy skládal hudbu, výrazný a všestranný byl Emil František Burian, samozřejmě autoři Osvobozeného divadla V+W (i např. A. Hofmeister – *Zpívající Benátky*) – všechny vyjmenovat nedovedu, samozřejmě jich bylo mnohem víc.

Co je nezbytné pro vznik dobrého zpívaného textu, to jsem tehdy víceméně spíš tušil, než abych mohl v debatě s živým básníkem zvítězit; ale psal jsem texty srdnatě dál. Finančně to ovšem nebylo nic viditelného; ani za nahrávku písničky toho tehdy mnoho nebylo, nejvýše tak na vyrovnání ztrát, vznikajících zákonitě při pobytech v tvůrčích prostorách kavárny Alfa (dnes je tam Reifeisen Bank a není vyloučeno získat tam úvěr – tehdy by se to bývalo vpravdě hodilo).

Konstatoval jsem, že vzdušný zámek jménem Rozhlas je jako všechny ostatní: na podívání fajn, ale nedá se v něm bydlet. Bylo to víceméně čekání na Godota, jenže to jsem ještě nevěděl, protože dotyčná hra měla teprve přijít. Ale čekat jen tak, to snad šlo v dobách, kdy čekatel byl v oblasti úřednických kariér zcela běžný a reálný pojem. Doznávám, že jsem v sobě pro tento druh existence nenašel vlohu a situace mě mírně krušila. Proto jsem nakonec s povděkem přijal nabídku, abych zpíval v pokusném kabaretíku v kině Jalta dvakrát týdně za pevný honorář 120,- Kčs. Měl jsem tam dvě písničky a jeden převlek, jen výjimečně záskok. Ocitl jsem se mezi herci z Divadla na Výstavišti, některými i bez angažmá, účinkoval tam také smutný muž Jarda Válek a už tehdy velmi výrazný Lubomír Kostelka, zpívala Eva Martinová. Spoluvůdrcem pořadu byl mimo jiné Lubomír Černík a hudbu vedl jakožto živý klavírista na scéně Ladislav Štácl. Nestál jsem před publikem tváří v tvář poprvé, ale do té doby jsem mival vždycky v ruce texty, což dává jakýsi pocit jistoty (dost iluzorní, stejně to v té rychlosti nejde najít). A tak jsem si doma napsal text na malou cedulku, kterou jsem přilepil na keramickou láhev v podobě knihy.

(Pít jsem tam nedával, co kdyby mi to upadlo a dalo vznik prknům, která znamenají rum...) „Kniha“ doplnila vhodně můj vzhled učence, ale zejména mi dala potřebný klid: nikdy jsem do ní nepotřeboval nahlédnout.

Tento osvědčený psychologický trik je neselhávající berličkou jen u těch, jejichž paměť ještě za něco stojí; jinak je to sázka do nebezpečné loterie. (Traduje se příhoda jednoho velkého mima, který v jisté hře čítal z pergamenu nějaké důležité zvěstování. Text měl přímo na onom stočeném papíře, který mu

Hermann Nitsch, Scéna z akce **Orgien-Mysterien-Theater**, 1975

byl přinášen; jen rozbalil a četl. Dobráci kolegové, zvědaví, jak to dopadne, jednou mu po onom sloužícím poslali papír sice stočený, ale prázdný. Herec dramaticky rozbalil „pergamen“, ale neznaje z textu ani slovo, – přestože už to byla X-tá repríza, podal papír onomu kurýrovi a zavelel: Čti !)

Potkalo mě v onom kabaretu Jalta leccos, ale jedno jsem opravdu nečekal: vyzvání, abych se dostavil k výsledku do bohunické věznice dne toho a toho atd. Nevím, čí zásluhou byla provedena revize hospodaření v dotyčném biografu. Vedoucí byl zatčen jako zodpovědný pracovník, kterého hodlali soudit pro zpronevěru. Otázka na mě mířená zněla: „Jaký jste dostával za vystoupení honorář?“ Přiznal jsem svých sto dvacet korun a byl vzápětí poučen: „Vidíte, a neměl jste na ně nárok. Správce R. F. vám všem přidával na peněžích, on se tím teď neoprávněně hájí, ale zřejmě v tom nelže. Vy jste měl dostávat jenom sto korun, protože nemáte zkoušky.“

To byla pravda, neměl jsem zkoušku před komisí Hudební a artistické ústředny, takže jsem nemohl být hoděn dvaceti korun navíc. Ještě že rádiu to vůbec nevadilo – tam hleděli jenom na to, aby se věc podařila. (Majitel absolutního sluchu, hudební režisér Vítek Bill, druhy člen orchestru Jaroslava Ježka, kdykoliv spatřil, že přicházíme do jeho frekvence, neopomněl se informovat: „Tak jaké rozkoše jste nám na dnešek připravili?“ – K jeho cti podotýkám, že vydržel opravdu hodně a nikdy nás nezaBill.)

Abych nedlužil happy end: Správce R. F. odsoudili k trestu mírnému, nešlo věru o závratné sumy; dnes by to asi byl sotva přestupek. Vrátil se dost brzy, nový a lepší, jak sám pravil. Pokud jde o mou nekvalifikovanost, tu zkoušku jsem nikdy neudělal; zato jsem se jednou ocitl v oné kvalifikační komisi spolu s Ladislavem Kozderkou. Ale to už jsem byl zaměstnán v brněnském Rozhlasu, takže to už je jiná kapitola.

Stuart Brisley, A pro dnešek – nic, 1972